

Dnr Ju2015/4155/L3

Justitiedepartementet
Enheten för immaterialrätt och
transporträtt
Att: Rickard Sobocki
103 33 STOCKHOLM
rickard.sobocki@regeringskansliet.se

Yttrande – SOU 2015:47, Kollektiv rättighetsförvaltning på upphovsrättsområdet

Svenska Tonsättarens Internationella Musikbyrå ("Stim") har genom remiss den 12 maj 2015 beretts tillfälle att avge yttrande över rubricerade betänkande.

Sammanfattning

Stim välkomnar direktivet och dess införlivande i svensk rätt. En kollektiv rättighetsförvaltning av hög standard främjas och ett betydande steg tas mot förverkligandet av den inre europeiska online-marknaden för musikaliska verk.

Stim delar i många avseenden utredningens bedömningar och förslag. I ett antal andra fall bedömer Stim att förslagen och utredningens resonemang leder till en reglering som sträcker sig utöver vad direktivet kräver, vilket för med sig kostnadsdrivande verkningar. Ytterst riskerar fördyringarna att drabba anslutna uphovspersoner och förlag. En ytterligare negativ konsekvens är minskningen av Stims kommersiella och kulturellt betingade handlingsutrymme. För Stim, som verkar på en konkurrensutsatt marknad, blir det svårare att fullgöra sitt uppdrag.

Frågor där förslaget kan ifrågasättas innefattar bl.a. regleringen av dotterenheter, vissa aspekter på styrning, som medlemskap, samt några delar kring förvaltning av rättighetsintäkter som avdrag och fördelning. Förhållandet till den befintliga associationsrättsliga lagstiftningen är också ett spörsmål där förslaget kan diskuteras. Stim saknar också en bestämmelse säkerställer att sällskap etablerade inom unionen får samma konkurrensvillkor i förhållande till aktörer etablerade utanför unionen när det gäller licensavgifter m.m.

Frågor där Stim ställer sig bakom utredningen inkluderar bl.a. rättighetshavarnas rättigheter (med något undantag), insyns- och rapporteringsbestämmelserna, den principiella grundsynen vad gäller förhållandet till användare, gränsöverskridande licensiering samt flertalet av bestämmelserna om efterlevnad.

1. Allmänna synpunkter

1.1 Inledning

Stim lämnar inledningsvis några allmänna synpunkter på det rubricerade betänkandet och på Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/26/EU av den 26 februari 2014 om kollektiv förvaltning av upphovsrätt och närstående rättigheter och gränsöverskridande licensiering av rättigheter till musikaliska verk för användning på nätet på den inre marknaden (nedan "direktivet").

Stim välkomnar direktivet och dess införlivande i svensk rätt. En välfungerande kollektiv förvaltning med aggregering av många individuella upphovsrättigheter förutsätter en hög standard i fråga om styrning, insyn och rapportering m.m., vilket den nya lagen bidrar till. Rättighetshavarperspektivet ligger i centrum för direktivet. Genom bestämmelserna säkerställs grundläggande kontrollmekanismer och insyn. Incitament ges att utveckla förvaltningen på det sätt som rättighetshavarna önskar. Stim välkomnar också regleringen av gränsöverskridande online-licensiering av musikaliska verk, vilket bidrar till kostnadsbesparingar och högre precision i pengaflödena, liksom förverkligandet av den inre europiska digitala marknaden. Detta är positivt för Stims medlemmar, för vilka europamarknaden är både en viktig inkomstkälla och en naturlig kulturell plattform.

Utredningen är i stora delar mycket förtjänstfull, med välgrundade resonemang som resulterat i balanserade förslag i förhållande till ett omfångsrikt och komplext direktiv. Emellertid kan det i ett antal avseenden, mot bakgrund av direktivets syften och de faktiska förhållanden som råder på de marknader där Stim verkar, sättas ifråga om inte andra lösningar än de föreslagna vore lämpliga.

1.2 Direktivets syfte

Direktivet syftar till att säkerställa fortbeståndet av den kollektiva förvaltningsmodellen i Europa i ett hårdnande klimat där trycket på sällskapen ökar, bl.a. från kortsiktigt tänkande kapitalstarka aktörer som vill "plocka russin ur kakan". Direktivets övergripande syfte, att främja sällskapens verksamhet och de anknutna rättighetshavarnas position och säkerställa sällskapens långvariga funktion att bidra till individuellt skapande och den kulturella mångfalden – för Stims del den musikaliska mångfalden – bör fungera som en genomgående princip, mot bakgrund av att denna funktion manifesteras tydligt i inledningen av direktivets ingress (ingresspunkt 3, se även ingresspunkt 44 och artikel 40).

När det gäller den i delar långtgående detaljgraden och de bördor som läggs på upphovsrättssällskapen i betänkandets förslag anförs att direktivets syfte skulle

vara att införa "stränga normer" för sällskapen (s. 113, 114 och 201). Utredningen lutar sig här på en formulering i ingressens punkt 9: *"Syftet med detta direktiv är att fastställa krav som är tillämpliga på kollektiva förvaltningsorganisationer för att säkerställa stränga normer när det gäller styrelseformer, ekonomisk förvaltning, öppenhet och rapportering..."* (understruket här.). Detta kan jämföras med hur lokutionen "stränga normer" kommer till uttryck i andra språkversioner, t.ex. eng. "a high standard", fr. "un niveau élevé", ty. "hohe Standards" och da. "en høj standard". Dessa uttryck speglar bättre direktivets syfte. De korresponderar också bättre med hur saken uttrycks i den operativa direktivtexten. Exempelvis uttrycker "portalparagrafen" – direktivets artikel 1 – att de krav som följer av direktivet är ämnade att säkerställa att sällskapen fullgör sina förvaltningsuppgifter på ett "väl fungerande sätt" (eng. "proper functioning of the management", fr. "bon fonctionnement de la gestion", ty. "ordnungsgemäße Wahrnehmung" och da. "velfungerende forvaltning").

Direktivet ger alltså snarast uttryck för att regleringsgraden ska vara balanserad och väl avvägd i syfte att uppnå en kollektiv rättighetsförvaltning av hög standard på upphovsrättsområdet. Direktivets syfte kan således *inte* anses bestå i att som självändamål införa ett antal "stränga normer".

En onödigt långtgående detaljreglering skulle driva upp administrationskostnaderna oproportionerligt och även lägga en tvångströja på Stims kommersiella och kulturellt betingande handlingsutrymme. Stim behöver en flexibilitet för att kunna fullgöra sitt mångfasetterade uppdrag på ett tillfredsställande sätt i förhållande till de olika intressenterna, i första hand rättighetshavarna. En infallsvinkel med "stränga normer" som bärande princip skulle fungera kontraproduktivt och motverka direktivets övergripande syfte att främja den kollektiva förvaltningsmodellens fortlevnad och utveckling på en föränderlig och konkurrensutsatt nationell, regional och europeisk marknad.

1.3 Rättighetshavarnas fortsatta ställning

Avseende bör också fästas vid att flertalet sällskap, däribland Stim, ägs och drivs av rättighetshavare, som i allt väsentligt själva måste betros med betydande förmåga att lägga upp utförandet av verksamheten på ett sätt som motsvarar deras förväntningar och preferenser i styrnings-, insyns-, avdrags-, och fördelningsfrågor m.m.

Den reglering som i och för sig följer av direktivet är befogad och stöds av Stim, men det ter sig inte som att utredningen i alla delar har beaktat att sällskapen är kontrollerade av rättighetshavarna och att direktivregleringen i mångt och mycket fortsätter att lägga ett grundläggande ansvar och kompetens på dessa när det gäller att tillse att verksamheten drivs på ett väl fungerande sätt. Exempelvis kan det konstateras att direktivet inte är någon "totalreglering" av sällskapens

verksamhet och inte reglerar något utöver vad som faktiskt regleras, och i övrigt i enlighet med grundläggande europeiska civilrättsliga principer anförtror åt innehavarna av de aktuella rättigheterna, juridiska personerna etc. att driva verksamheten på det sätt de finner lämpligt och ändamålsenligt.

Utredningsförslaget har som en följd härav inte i alla delar utmynnat i den balanserade och ändamålsenliga implementering som eftersträfvats i regeringens utredningsdirektiv, såsom Stim tolkar dem. Istället blir resultatet att Stim i delar behöver bygga upp en byråkratisk ordning med tungrodda beslutsgångar och litet utrymme för flexibilitet, vilket både driver upp kostnader och minskar den kommersiella och kulturella handlingsfriheten utan att några nyttoeffekter för rättighetshavarna kan identifieras.

1.4 Ett sällskaps roll och ställning i förhållande till andra aktörer

En utgångspunkt i betänkandet synes vara att sällskapen, däribland Stim, genomgående skulle vara något slags dominerande aktörer med normativ överhöghet och stor ekonomisk styrka i förhållande till andra aktörer såsom upphovspersonerna, förlagen, konkurrenter i form av andra sorters musikaggregerare och användarna (i betydelsen licenstagare) m.fl.

I själva verket är Stims verksamhet i praktiskt taget samtliga delar fråga om ett ständigt pågående samspel mellan de berörda intressenterna vilkas ekonomiska styrka starkt varierar inbördes, oftast med civilrättsliga avtal och överenskommelser som grund och kontinuerligt uppdaterade praktiska rutiner. När det exempelvis gäller Stims grundläggande behov av korrekt och i tid inlämnad data gäller att rättighetshavare av olika kategorier (upphovspersoner, förlag, andra sällskap m.m.) måste leverera verksdata i form av fullödiga och korrekta verksanmälningar, andelsinnehav m.m., och användarna (licenstagarna) måste lämna korrekta och så fullständiga användarrapporter som möjligt – dessutom i tekniskt hanterbara format – för att sällskapens system med rättighetsaggregering, licensgivning, fakturering, processande av användarrapporter och slutligen fördelning till upphovspersonerna och förlag m.fl. ska fungera på ett smidigt och korrekt sätt.

De olika intressenterna och musiksällskapen kan liknas vid samverkande kuggar i en maskin. Flera maskinister behöver dock fullgöra sina uppgifter på ett fullgott sätt för att det kollektiva förvaltningssystemet ska fungera. Utredningen synes dock i någon mån utgå från att sällskapen är en chefsmaskinist med något slags bestämmanderätt över de andra intressenterna. Och när systemet på någon eller flera punkter fallerar är det chefsmaskinisten som automatiskt ska stå med ansvaret – och bära kostnaderna för – för de fel och imperfektioner som ofrånkomligen uppstår i den masshantering som i praktiskt taget alla delar präglar

verksamheten, trots att chefsmaskinisten i själva verket endast i begränsat hänseende eller t.o.m. inte alls kunnat påverka händelseförloppet.

1.5 Konkurrensaspekter

Det bör framhållas att flera av de sällskap som kommer att omfattas av den svenska lagstiftningen, däribland Stim, bedriver sin verksamhet i direkt konkurrens med andra aktörer med säte i Sverige, på andra håll i unionen och aktörer etablerade utanför unionen. Dessa aktörer verkar på nationell nivå och i vissa fall även på regional och paneuropeisk nivå.

Stim ställer sig positivt till ett öppet konkurrens klimat. Rättighetshavarna önskar generellt ett sådant då det innebär större valmöjligheter. Rättighetsförvaltning är och bör därför förbli underkastad konkurrens, eftersom det sporrar till bättre prestationer från tillhandahållarna av förvaltningstjänster. Denna marknad bör i grunden vara efterfrågedriven och inte utbudsstyrd.

Av samma skäl är det viktigt att lagstiftaren är medveten om de rådande konkurrensförhållandena och att de konkurrerande tillhandahållarna av tjänster ges förutsättningar att verka på liknande villkor. En reglering av verksamheten som är kostnadsdrivande och inskränkande på sällskapens kommersiella handlingsutrymme medför med automatik att Stims konkurrenskraft försvagas och att det kollektiva förvaltningsuppdraget får minskad attraktion. Den resulterande försvagningen av den kollektiva förvaltningsmodellen riskerar bl.a. att leda till en ökad likriktning inom musikutbudet genom de sämre förutsättningar som följer för de kompositörer och textförfattare som är verksamma på områden utanför den kommersiellt gångbara mainstream-musiken (jfr ovan under avsnitt 1.2 om direktivet och den kulturella mångfalden).

1.6 Slutsats i denna del

Sammantaget kan som övergripande observationer konstateras att utredningens slutliga förslag i viss mån kommit att innefatta inslag av (i) en i delar kostnadsdrivande och utvecklingshämmande detaljreglering, (ii) att sällskapen skulle vara så starka och inflytelserika att de skulle kunna diktera villkor, standarder och funktionssätt i förhållande till de många andra kategorier av aktörer med vilka sällskapen har mellanhavanden och relationer, samt (iii) att sällskapen, i vart fall vissa såsom Stim, inte skulle vara utsatta för ett konkurrenstryck.

2. Utgångspunkter för genomförande av direktivet om kollektiv rättighetsförvaltning (Avsnitt 6)

2.1 En separat lag (avsnitt 6.1)

Stim tillstyrker att direktivet införs genom en särskild lag. Bestämmelserna sträcker sig över flera olika rättsområden. Att samla reglerna i en lag bidrar till tydlighet och överskådlighet.

2.2 Närmare om definitionen av en kollektiv förvaltningsorganisation (avsnitt 6.1, s. 110)

Stim har inget att erinra mot bedömningarna.

2.3 Närmare om enheter som direkt eller indirekt, helt eller delvis ägs eller kontrolleras av en kollektiv förvaltningsorganisation (avsnitt 6.1, s. 112 f.)

Stim avstyrker utredningens förslag vad gäller dotterenheter (1 kap. 3 § andra stycket i den föreslagna lagen). Skrivningarna på s. 113 f och 504 och den föreslagna lagtexten föreskriver att dotterenheter som, helt eller delvis, bedriver kollektiv förvaltning omfattas av *samtliga bestämmelser i lagen*, dvs. exempelvis måste hålla stämma i enlighet med de föreskrifter som gäller för modersällskapet m.m. Lagförslaget är här mer långtgående än direktivet, som föreskriver i artikel 2.3: *"De relevanta bestämmelserna i detta direktiv är tillämpliga på enheter som direkt eller indirekt, helt eller delvis ägs eller kontrolleras av en kollektiv förvaltningsorganisation, förutsatt att sådana enheter bedriver en verksamhet som, om den skulle bedrivas av den kollektiva förvaltningsorganisationen, skulle omfattas av bestämmelserna i detta direktiv."* (understr. här). I betänkandet anförts (s. 113) att mottot med "stränga normer" bör gälla och det har vid de expertgruppsmöten som varit anförts att det inte bör vara möjligt att kringgå direktivet genom att sätta upp dotterenheter.

Stim delar givetvis uppfattningen att det inte vore acceptabelt att direktivet skulle kunna kringgås genom att sällskapen delegerar funktioner till artificiellt inrättade dotterenheter. Men det är för långtgående att samtliga av de föreslagna lagbestämmelserna ska omfatta dotterenheter, när direktivet talar om de "relevanta bestämmelserna" i detta sammanhang.

Skälen att Stim avstyrker förslaget i denna del är flera. Den föreslagna regeln bortser från sedan länge inarbetade och välfungerande strukturer och lägger dessutom en hämsko på flexibilitet i handlingsutrymmet i det organisatoriska

upplägget av verksamheten. Detta kan få negativa konsekvenser, inte minst mot bakgrund av att sällskapen är alltmer konkurrensutsatta och behöver kunna möta denna utveckling med kommersiellt gångbara affärsupplägg, inbegripet olika bolagskonstruktioner.

Det vore exempelvis olämpligt att utan åtskillnad tillämpa bl.a. reglerna om styrning i lagförslaget 4-6 kap. ifråga om dotterenheter. I praktiken skulle en sådan ordning genom sin otymplighet i praktiken göra det svårt eller rentav omöjligt att bedriva delar av verksamheten i dotterbolag, t.ex. eftersom medlemsstämmor m.m. till stora kostnader skulle behöva hållas parallellt i moderföreningen och dotterenheter. Det kan inte anses ligga i linje med direktivets syfte att kringskära sällskapens utrymme att utveckla en kostnadseffektiv och marknadsanpassad organisatorisk struktur genom en så långtgående reglering. Det ligger heller inte i linje med svenska associationsrättsliga principer, som lämnar ett vitt fält att inrätta dotterbolag för grenar av verksamheten. Såvitt Stim kan förstå är det heller inte så att det i andra sektorer som är delvis särreglerade skulle den generella normen vara att med höga eller oöverstigliga hinder försvåra att delar av verksamheten läggs ut på dotterenheter.

Vissa av insynsreglerna kan rimligen heller inte tolkas så extensivt att de omfattar dotterenheter. Exempelvis bör det normalt inte åläggas en dotterenhet att upprätta en separat årlig insynsrapport. En sådan ordning vore kostnadsdrivande, eftersom flera rapporter skulle behöva tas fram parallellt och gränsdragningsfrågor skulle uppstå om vilka uppgifter som ska in i vilken insynsrapport.

Ett multinationellt sammanhang måste också beaktas. I fall då ett sällskap (som t.ex. Stim) är delägare i olika dotterenheter som är etablerade utomlands inom unionen framstår det som oklart huruvida den svenska lagstiftningen, och eventuellt också andra delägares medlemsstaters lagstiftningar, skulle bli tillämpliga samtidigt. Det kan inte ha varit avsett att flera medlemsstaters lagstiftning ska vara tillämpliga samtidigt. Det kan under alla omständigheter antas att unionslagstiftaren inte avsett att förhindra eller försvåra gränsöverskridande samarbeten mellan sällskap genom gemensamt ägda dotterenheter. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att direktivets rättsliga grund bl.a. hänför sig till etableringsfriheten och den fria rörligheten av tjänster i strävan efter att integrera den europeiska marknaden.

Betänkandet innehåller visserligen en skrivning om att det inte är möjligt att på förhand avgöra vilka regler som kan bli tillämpliga i olika situationer (s. 113). Men som förslaget till lagtext är utformat kan bibringas uppfattningen att samtliga regler skulle vara tillämpliga i samtliga situationer, vilket inte ter sig adekvat.

Sammantaget avstyrker Stim förslaget i dess nuvarande utformning. Tills vidare menar Stim att i vart fall styrningsreglerna i kapitlen 4-6 i lagförslaget och vissa av insynsreglerna, såsom t.ex. upprättandet av en årlig insynsrapport, inte behöver tillämpas på dotterenheter, så länge ett tillfredsställande inflytande över dotterenhetsens verksamhet är säkerställt på sedvanligt vis, dvs. genom lämplig representation i dotterbolagets styrande organ genom representanter för modersällskapet och direktivkonform insyn i dotterenheten säkerställs genom insyn i moderföreningen.

2.4 Förhållandet mellan nationell reglering och unionsrätten (avsnitt 6.2.1)

Stim instämmer i det som anförs på s. 115, dvs. att de svenska bestämmelser som införs till följd av direktivet inte behöver gå längre än vad som krävs enligt direktivet och inte vara mer detaljerade än bestämmelserna i direktivet. Med hänvisning till vad som anförs i avsnitt 1.2 ovan angående bl.a. "stränga normer" (som också hänvisas till i detta avsnitt, s. 114) och på diverse ställen nedan är det Stims bedömning att flera av de föreslagna bestämmelserna, i kombination med de omfattande skrivningarna i betänkandet som verkar styrande för rättstillämpningen, i praktiken innebär en högre regleringsgrad och detaljstyrning och därmed kommit att utsträckas utöver vad som krävs enligt direktivet.

2.5 Förhållandet till den befintliga associationsrättsliga lagstiftningen (avsnitt 6.3 och passim)

Stim välkomnar ambitionen att göra regleringen associationsneutral. Det kan dock ifrågasättas om den valda metodiken när det gäller förhållandet till befintlig associationsrättslig lagstiftning är helt adekvat för ändamålet att tillse att de sällskap som bedriver kollektiv rättighetsförvaltning i skilda associationsformer följer direktivets bestämmelser. För att uppnå associationsneutralitet har en rad bestämmelser föreslagits för att "täcka upp" de skillnader som finns mellan dagens svenska associationsformer, se t.ex. s. 149, där ett s.k. förvaltningsuppdrags omfattning måste beslutas i stadgarna samt s. 157, där stadgereglering av vissa rättigheter och villkor måste beslutas i stadgeform, något som i båda fallen ter sig tungrott. Såvitt Stim kan förstå påbjuder direktivet inte stadgereglering utan öppnar för att medlemskapsvillkoren reglerar dessa saker.

Vidare kan noteras skrivningarna på s. 201 och 526 f., där det, såvitt kan förstås, anförs att utredningen inte företagit en fullständig analys när det gäller associationsrätten. Detta må visserligen vara fullt förståeligt, men frågan uppstår samtidigt om den valda metodiken är adekvat eftersom otydligheter kvarstår om i vilken mån den nya lagen faktiskt beaktar och reglerar skillnader mellan de befintliga associationsformerna eller i vilken mån den inte gör det. Sammantaget framstår rättsläget i delar som något otydligt och delvis svärgenomträngligt när

det gäller förhållandet mellan bestämmelserna i den nya lagen och befintlig associationsrättslig lagstiftning.

Den valda metoden för också med sig nackdelarna att den nya lagen dels blir onödigt detaljerad, dels kan komma att behöva successivt ändras i takt med att nya associationstyper växer fram och/eller att befintlig associationsrättslig lagstiftning ändras. Det kan slutligen ifrågasättas om den föreslagna lagen i praktiken verkligen blir associationsneutral, eftersom de mekanismer som måste tas fram i förhållande till vissa associationsformer synes vara så krångliga och betungande att de knappast ter sig praktiskt genomförbara (se t.ex. 164 f. och 526 f. om aktiebolag).

Stim vill föreslå att det bör övervägas om inte förhållandet mellan den föreslagna nya lagen och den befintliga (och eventuella framtida) associationsrättslagstiftningen kan omstruktureras och förenklas, utan att rättssäkerheten och förutsebarheten sätts ur spel. Sådana ansatser diskuteras, såvitt Stim har förstått det, i vissa medlemsstater i samband med implementeringsarbetet. Sådana alternativa tillvägagångssätt bör i vart fall undersökas.

Det ovan sagda bör inte ses som en kritik av utredningen per se, som lagt mycket möda på att eftersträva en sammanhängande systematik i förhållande till befintlig associationsrätt. Snarare synes vanskligheterna vara betingade av att direktivet är omfattande och komplext.

2.6 Vilka former av rättighetsförvaltning omfattas av direktivet? (avsnitt 6.4) och Några centrala definitioner (avsnitt 6.6)

Stim har inget att erinra mot de bedömningar utredningen gjort.

3. Representation av rättighetshavare samt medlemskap och organisation (Avsnitt 7)

3.1 Allmänna principer för kollektiv förvaltning (avsnitt 7.1)

Stim har inget att erinra mot förslaget, med följande kommentar. Referenserna till konkurrensrättspraxis (s. 138 f) bör inte dras för långt när det gäller tolkningsbidraget till förståelsen av den nu aktuella direktivbestämmelsen, eftersom EUF-fördragets konkurrensbestämmelser har en delvis annan innebörd och andra syften än direktivet. Det refererade rättsfallet, *BRT v. Sabam*, har över 40 år på nacken. Även om avgörandet i delar alltjämt är giltigt och speglar gällande konkurrensrätt, kan inte för stora växlar dras i alla avseenden och viss

varsamhet är på sin plats. Det gäller exempelvis referensen till den på den tiden giltiga premissen att upphovspersonen "i praktiken inte [kan] avstå från att vara medlem i [sällskapet]" (s. 139). Denna passus speglar knappast dagens verklighet. Upphovspersoner kan – och väljer – i en del fall att inte ansluta sig alls eller bara partiellt anförtro förvaltningen till musiksällskap.

3.2 Rättighetshavarnas rättigheter (avsnitt 7.2)

Stim har inget att erinra mot förslaget, med reservationen nedan.

Det kan framhållas att skrivningarna i förhållande till bl.a. lagförslagets 3 kap. 2 §, *Rättighetshavares rätt att bevilja licenser för icke-kommersiell användning* (s. 151 f), kan anses vara något för detaljerade och kan komma att föregripa hur bestämmelsen slutligen kommer att uttolkas av EU-domstolen. Bestämmelsen innebär att en rättighetshavare kan "bevilja" en licens för icke-kommersiell användning. Sällskapet har dock möjlighet att uppställa villkoren härför (jfr artikel 5.3 och 5.8 i direktivet).

För det första kan konstateras att definitionen av "icke-kommersiell" respektive "kommersiell" användning inte är definierad och kommer att behöva utmejslas i framtida praxis.

För det andra är det oklart hur den praktiska administrationen av denna möjlighet till licensiering ska hanteras. Det preciseras inte närmare i direktivet. Stim, liksom f.ö. många andra musiksällskap i Europa, överväger här olika möjligheter.

Det är nämligen av stor vikt att utrymmet för licensieringen för icke-kommersiell användning sker under ordnade former och utan att orsaka oreda i sällskapens administrativa och tekniska system, så att inte kostnaderna för hanteringen blir oproportionerligt höga. Grovt kan sägas att risken för administrativ oreda uppstår på två håll: Antingen att rättighetshavaren inte informerar om licensen och/eller att rapporteringen från musikanvändaren är så ofullständig att det inte går att följa licensieringen i detalj. Den risk som i första hand uppstår är att den icke-kommersiella användningen i praktiken kommer att licensieras på sedvanligt vis av sällskapet, eftersom det inte finns adekvat data om att licensen ifråga "brutits ut". Kort sagt: En ändamålsenlig hantering förutsätter rätt administrativa verktyg, rätt systemstöd och full medverkan från både rättighetshavaren och den aktuella användaren. Detta är svårhanterligt, eftersom de villkor som sällskapet kan ställa upp enligt lagförslagets 3 kap. 7 § inte enkelt kan göras gällande mot och binda användaren. Oreda kan därför uppstå, som orsakar betydande administrativa kostnader i form av bl.a. omfattande manuellt arbete för att klargöra det inträffade och justera det i efterhand.

Ett av de överväganden som görs inom musiksällskapsvärlden för att förekomma oreda och fördyringar är därför att tolka regeln som att den enskilde rättighetshavaren har rätt att bevilja licensen, men att rättigheten ligger kvar hos sällskapet i dess system och licensieras via sällskapet till användaren enligt anvisning från rättighetshavaren. Stims uppfattning är att direktivet ger utrymme för en sådan ordning, eller ett snarlikt upplägg som skulle kunna ingå i de villkor som sällskapet kan ställa upp.

Såvitt kan förstås utesluter visserligen inte förslaget i betänkandet en sådan ordning, men betänkandets skrivningar om "parallell licensiering" med anknytande resonemang kan leda till att utrymmet stängs för kostnadseffektiva, ändamålsenliga lösningar på detta område. Utredningens lagförslag i ljuset av anknytande skrivningar kan därmed anses gå längre än vad krävs enligt direktivet, varför Stim avstyrker förslaget (eller i vart fall avstyrker vissa av skrivningarna) i denna del.

3.3 Medlemskap (avsnitt 7.4 och 7.10)

När det gäller frågan om medlemskap ser Stim svårigheter och avstyrker förslaget. Utredningen synes tolka direktivet som att sällskapen ska vara öppna organisationer i föreningslagens mening (s. 162 och 247). Stim är av uppfattningen att förutsättningarna för medlemskap inte bör vara stränga samt förstås vara objektiva, transparenta och icke-diskriminerande, men menar samtidigt att det är rimligt att ett sällskap kan uppställa andra villkor, t.ex. form av medlemskapets varaktighet och fördelade ersättningar, inte bara i förhållande till rätten att närvara och rösta vid stämma utan också för att bevilja medlemskap.

Det kan i sammanhanget framhållas att sällskapen är förpliktade att åta sig förvaltningsuppdrag, varför en upphovsperson har rätt att ansluta sig till sällskapet genom ett anslutningskontrakt på icke-diskriminerande villkor (se 3 kap. 1 § i lagförslaget samt artikel 5.2). Någon risk för att en upphovsperson inte "kommer ut på marknaden" med sina verk och lider ekonomiska förluster av detta skäl uppstår därför inte som en följd av att sällskapet kan ställa upp vissa villkor för medlemskap. En ansluten rättighetshavare har också i praktiken samma rättsposition som en medlem när det gäller praktiskt taget alla väsentliga materiella frågor i direktivet, såsom insyn, klagomålsrätt m.m.

När det gäller möjligheten att erhålla medlemskap kan det konstateras att ingresspunkten 20 vare sig i den svenska eller i någon annan av de tidigare citerade språkversionerna, och inte heller den operativa artikeln 6.2, skulle ålägga medlemsstaterna att hålla sällskapen "öppna" i föreningslagens mening. Den ovan nämnda direktivregeln om närvaro- och rösträtt vid stämman (artikel 8.9; lagförslagets 5 kap 8 §) kan inte utan vidare tolkas e contrario.

Utredningens tolkning är inte helt orimlig. Men den påbjuds inte av direktivets ordalydelse. Som Stim bedömer det lämnar direktivet utrymme för att nuvarande associationsrättsliga ordning består (se även avsnitt 7.10 om upa-föreningar, vilket Stim är).

Stim uppställer för närvarande följande krav för medlemskap, vilket också innebär rätt att närvara och rösta på stämman: Medlemskap förutsätter att man *"innehaft anslutningskontrakt med föreningen minst fem år... och utövar kontinuerlig upphovsmannaverksamhet... [och] under tre år uppburit avräkningar... varje år sammanlagt till det minimibelopp som fastställs av styrelsen [för närvarande 200 kr]"*.

Stim skulle till betydande administrativa kostnader kunna införa en ny medlemkategori, dvs. "medlemmar utan rätt att närvara och rösta på stämma" och fortsätta att tillämpa de gamla medlemskriterierna för rätten att närvara och rösta på stämma. Emellertid synes detta ganska meningslöst. Det synes tveksamt om särskilt många av de anslutna skulle välja att konvertera sina anslutningsavtal till ett medlemskap som i praktiken inte innebär någon skillnad.

Det står inte klart att någon ändring av nu gällande svenska ordning krävs genom direktivet. Som Stim förstått saken är situationen likartad i flera nordiska länder och denna fråga diskuteras även där. Det bör mot denna bakgrund övervägas att undersöka vilka reflektioner som görs av de lagstiftande organen på andra håll, däribland i Norden.

3.4 Medlemmarnas deltagande i beslutsfattande, möjlighet att kommunicera på elektronisk väg, medlemsregister, medlemsstämma och övervakningsfunktion (avsnitt 7.4-7.9)

Med reservation för vad som anförts under avsnitt 2.5 ovan om den föreslagna lagens förhållande till associationsrättslig lagstiftning och några ytterligare punkter (se nedan) har Stim huvudsakligen inget att erinra mot utredningens förslag. Emellertid anser Stim att några förtydliganden och justeringar vore lämpliga.

Stim delar utredningens bedömning att det avgörande är att stämman förfogar över styrelsens sammansättning (s. 202). På så sätt ges förutsättningar att i enlighet med direktivets syfte säkerställa en hög standard på styrningen i form av stabilitet, långsiktighet, tillvaratagande av och kontinuitet i know-how och branschfarenhet, och även en balansering mellan rättighetshavarkategorier m.m. Det bör framgå av lagtexten att stämman kan förfoga över utnämning eller avskedande av styrelseledamöter genom föreskrifter i stadgarna.

Vidare bör direktivets uttryck (se artikel 8.5) om att stämman ska besluta om "de allmänna principerna" i en rad frågor framhållas. Utredningen föreslår att direktivets formulering ersätts med termen "riktlinjer" (se 5 kap. 5 § i lagförslaget) med en motivering som är något oklar (se t.ex. sid. 203 in fine f.). Skälet som anges synes vara att tydliggöra att stämman kan gå längre i sina beslut, något som självfallet följer av svenska associationsrättsliga grundsatser men inte krävs enligt direktivet. Begreppen "de allmänna principerna" och "riktlinjer" kan inte heller utan vidare anses vara synonyma. Mot denna bakgrund bör direktivets ordalydelse i artikel 8.5 ("de allmänna principerna") eller möjligen "de allmänna riktlinjerna" användas i den svenska lagen. Detta skulle också ligga närmare andra språkversioner, se t.ex. eng. "*the general policy*", fr. "*la politique générale*", ty. "*die allgemeinen Grundsätze*" och da. "*den generelle politik*".

Det bör vidare klargöras att det faktum att stämman ska sammanträda årligen inte bör innebära att stämman varje gång måste fatta beslut i samtliga ovan nämnda frågor, då detta skulle leda till ryckighet och vara kostnadsdrivande. Visserligen föreslår utredningen, såvitt Stim kan förstå, inte heller en sådan obligatorisk årlig beslutsomgång, men ett förtydligande ter sig ändå lämpligt.

4. Förvaltning av rättighetsintäkter (Avsnitt 8)

4.1 Inkassering och användning av rättighetsintäkter (avsnitt 8.1)

Stim har inget att erinra mot förslaget i denna del, men vill framhålla att skrivningarna och hänvisningarna till finanssektorn innebär att den svenska lagen kan komma att uppfattas så att den eftersträvar en högre detaljgrad och intensitet än vad som krävs enligt direktivet. Stim menar att finanssektorn och den där förekommande tillsynsregleringen är av en helt annan art och omfattning än den i direktivet och bärs upp av delvis andra förtecken och skyddsbehov. Finanssektorn bör därför inte fungera som modell för utformningen av den svenska lagens bestämmelser.

4.2 Avdrag (avsnitt 8.2)

Stim instämmer i vad Copyswede anför i sitt remissyttrande och hänvisar till detta, med tillägget nedan.

De omfattande skrivningarna i betänkandet kan leda till en högre detaljgrad än direktivets vad gäller sällskapens verksamhet i sociala, kulturella eller utbildningsrelaterade sammanhang, som är ett område där unionslagstiftaren avsiktligt valt en låg grad av regleringsnivå, förutom vad gäller insynen.

4.3 Fördelning av utestående belopp till rättighetshavare (avsnitt 8.3)

Stim instämmer i vad Copyswede anfört i sitt remissyttrande och hänvisar till detta, med följande tillägg.

Stim eftersträvar individuell fördelning efter faktisk användning. Att schabloniseringar ibland tillgrips har sin grund i proportionalitetsaspekter när det gäller kostnadseffektiv hantering. Emellanåt saknas också relevant data för att intäcksströmmar ska kunna administreras och fördelas individuellt utifrån den faktiska användningen. De som enligt direktivet utrustats med beslutanderätten i fråga om de avvägningar som behöver göras i detta sammanhang är medlemmarna på stämman. Det saknas anledning att frågå denna ordning.

5. Förvaltning av rättigheter för andra kollektiva förvaltningsorganisationers räkning (Avsnitt 9)

Stim har ingen erinran mot förslaget, med reservation för skrivningen på s. 291 att konkludent handlande inte under vissa omständigheter skulle kunna vara tillfyllest. Enligt Stim kan lokutionen "uttryckligt medgivande" inte utan vidare likställas med skriftligt formkrav eller liknande.

6. Förhållandet till användare (Avsnitt 10)

6.1 Licensiering och användarnas skyldigheter (avsnitt 10.1-2)

Stim instämmer i vad Copyswede anfört i sitt remissyttrande och hänvisar till detta. Stim är således också av uppfattningen att direktivet inte påbjuder någon kontraheringsplikt eller förhandlingsplikt och att avtalsfriheten bör bestå som grund. Några tillägg till vad Copyswede anfört följer nedan.

På vissa marknader, t.ex. "massmarknader" som bakgrundsmusik, saknas ibland en förhandlingpart, t.ex. av det skälet att det saknas en naturlig, representativ branschorganisation. I ett sådant läge måste Stim kunna ensidigt fastställa licensavgifter och andra villkor för musikanvändningen. Någon förhandlingsskyldighet kan inte finnas i sådana lägen.

Referenserna till konkurrensrättspraxis (se t.ex. sid. 299, 305 och 546) indikerar att direktivets artikel 16.2 (det svenska förslagets 9 kap. 2 §) skulle ha en viss

materiell innebörd när det gäller objektivitet i fråga om licensavgifter och andra villkor.

Det kan förutsättas att den nu aktuella bestämmelsen kommer att bli föremål för omfattande tvister och att den närmare innebörden kommer att behöva avgöras av EU-domstolen. Mot denna bakgrund ter det sig mindre lämpligt att ge bestämmelsen en viss specifik materiell innebörd, som i avvaktan på att rättsläget utmejslats av EU-domstolen under tiden skulle kunna komma att fungera styrande för den svenska rättstillämpningen, trots att den kanske inte speglar gällande rätt. Referenserna till konkurrensrättspraxis bör därför kunna bortses från. Utredningen är också delvis inne på linjen att direktivbestämmelserna inte nödvändigtvis har samma innebörd som EUF-fördragets konkurrensregler (sid. 306). Det framstår som lämpligt med konsekvens i denna del. Referenserna till konkurrensrätten framstår därför inte som helt adekvata och bör tas bort.

6.2 Behovet av en kompletterande bestämmelse för aktörer etablerade utanför unionen

Stim vill framhålla det nödvändiga i att förslagets 9 kap. 1-2 §§ görs tillämpliga på musiksällskap och s.k. oberoende förvaltningsorganisationer som är etablerade utanför unionen men som verkar i Sverige. I annat fall riskerar Stim en konkurrensnackdel genom att vara föremål för en bestämmelse som innefattar reglering av licensavgifter och andra avtalsvillkor, medan konkurrerande sällskap utanför unionen inte skulle regleras på samma vis. Konsekvensen skulle kunna bli att det ter sig fördelaktigt för rättighetshavare att i delar bryta ut förvaltningen och anförtro denna förvaltning åt sällskap som visserligen är etablerade utanför unionen men i praktiken verkar på svenskt territorium och andra delar av unionen genom att införskaffa rättighetsmandat inifrån unionen och även direktlicensiera in i Sverige. Den möjlighet som identifieras i direktivets ingresspunkt 10 att vidta konkurrensneutraliserande åtgärder bör därför användas i den svenska lagen.

7. Insyn och rapportering (Avsnitt 11)

Stim tillstyrker förslaget, med det tillägget att det bör förtydligas att sällskapen kan belägga begäran om information från tredje part med en administrativ avgift, för att bl.a. motverka eventuellt missbruk och hålla nere kostnaderna (se ingresspunkt 35).

8. Förhållandet till andra regelverk (Avsnitt 12)

När det gäller förslaget om behörighet att träffa avtal med avtalslicensverkan instämmer Stim i vad Copyswede anför i sitt remissyttrande och hänvisar till detta. Även Stim anser således att det nuvarande beredningsunderlaget inte är tillräckligt för att det ska föreslås behörighetsgrunder för vilka avtal som tillerkänns avtalslicensverkan.

När det gäller förhållandet till personuppgiftslagen har Stim i nuläget inget att erinra mot förslaget. Eftersom EU har antagit en ny personuppgiftsförordning kan Stim möjligen se behov av att återkomma i denna del.

9. Gränsöverskridande licensiering (Avsnitt 13)

Stim har inget att erinra mot förslaget, med det tillägget att det bör förtydligas att sällskapen kan belägga begäran om information från tredje part med en rimlig administrativ avgift, för att bl.a. motverka eventuellt missbruk och hålla nere kostnaderna (se ingresspunkt 35).

10. Efterlevnad (Avsnitt 14)

10.1 Förfaranden för klagomål, förfaranden för alternativ tvistelösning, tvistelösning (avsnitt 14.1-3)

Stim tillstyrker förslaget, med följande kommentar. Stim ser det inte som lämpligt eller effektivt att, när det gäller tvistelösning mellan sällskapen och användarna, bygga upp en ny, oprövad statlig ordning med organ såsom en "copyright tribunal" eller liknande. Stim förutsätter att marknadens parter har förmåga att utan statlig intervention i form av nyinrättade organ hantera sina inbördes förhållanden och efterleva de nya bestämmelserna. Efterlevnaden tillses lämpligast genom den väl etablerade processuella civilrättsordningen som främsta bas för lösandet av meningsmotsättningar.

10.2 Tillsyn, samarbete och informationsutbyte (avsnitt 14.4)

Stim har inget att erinra mot förslaget, med de kommentarer som följer nedan. Den föreslagna tillsynsregleringen torde gå längre än vad som krävs enligt direktivet, men utredningens skrivningar är i huvudsak allsidiga och välbalanserade. Stim kan se vissa fördelar med att delar av bestämmelserna i den nya lagen blir föremål för myndighetstillsyn på det sätt som föreslås. Samtidigt bör det framhållas att myndighetstillsyn riskerar att driva upp kostnaderna, såvida tillsynen inte ges en väl avgränsad omfattning och blir av

lämplig art. Som Stim förstår utredningen är avsikten inte att införa någon oproportionerligt omfattande eller excessiv tillsyn (se t.ex. s. 497). Emellertid bör det på ett tydligare sätt säkerställas att tillsynen blir av rimligt, proportionerligt slag och inte fördyrar sällskapens verksamhet. Utredningens hänvisningar till finanssektorn, med dess långtgående tillsyn, skulle kunna leda till en föreställning om att sällskapen behöver utsättas för en liknande kontroll som kapitalmarknadens aktörer, vilket inte ter sig rimligt.

Angående tillsyn över dotterenheter (s. 425 f.) kan hänvisas till vad som anförts i avsnitt 2.3 ovan.

Det är av avgörande vikt att tillsynsmyndigheten har sakkunskap på kulturområdet. Den kompetensförsörjning som kan bli nödvändig från sällskapens sida bör inte drabba sällskapen ekonomiskt.

10.3 Skadestånd (avsnitt 14.5)

Stim instämmer i vad Copyswede anför i sitt remissyttrande och hänvisar till detta. Stim anser således också att det personliga skadeståndsansvaret inte kan utsträckas till att omfatta bestämmelserna i hela den föreslagna lagen.

Tilläggas kan att den relativa otydlighet som uppstår i fråga om var mer exakt gränserna går för skadeståndsansvaret kan fungera kostnadsdrivande, bl.a. genom ökat behov av byråkratiska interna kommunikations- och kontrollrutiner, utredningar av hur och var gränserna för det personliga ansvaret går i oklara fall samt högre försäkringspremier för styrelseledamöter. Ytterst kan också uppstå svårigheter att rekrytera styrelsefunktionärer med rätt kompetens och profil till följd av otydlighet i fråga om personligt skadeståndsansvar.

10.4 Straff (avsnitt 14.6)

Stim ifrågasätter om det föreligger ett behov av att tillgripa straffsanktionen. Det torde inte krävas enligt direktivet.

10.5 Tillstånd och registrering (avsnitt 14.7)

Stim tillstyrker att inget tillståndsförfarande bör inrättas och har f.n. ingen uppfattning i frågan om registreringsförfarandet, då det inte bestäms mer i detalj hur registreringsförfarandet ska vara utformat och fungera. Stim ställer sig avvisande till ett registreringsförfarande försåvitt detta blir byråkratiskt och kostnadsdrivande.

10.6 Behörig myndighet för tillsyn över de kollektiva förvaltningsorganisationerna (avsnitt 14.8)

Stim tillstyrker PRV som tillsynsmyndighet.

10.7 Finansiering av PRV:s tillsynsverksamhet (avsnitt 14.9)

Stim tillstyrker skattefinansiering och avstyrker avgiftsfinansiering.

10.8 Upplysningar, ingripanden och sanktioner (avsnitt 14.10) samt Möjlighet till överklagande (avsnitt 14.11)

Stim tillstyrker förslaget.

10.9 Tillsynens förhållande till möjlighet till prövning i allmän domstol (avsnitt 14.12)

Stim har f.n. ingen uppfattning när det gäller frågan om utrymmet för enskild part att driva frågor i allmän domstol i förhållande till myndighetens eventuella exklusiva bemyndigande. Skrivningarna i betänkandet föranleder frågeställningen om vilken status, civilrättslig och/eller offentlighetsrättslig, som vissa bestämmelser har och vad begreppet "rörelserätt" mer precist innebär och har för konsekvenser i nu aktuellt avseende (se t.ex. s. 281 ang. preskription). Den föreslagna regleringen ter sig inte i alla avseenden helt tydlig. Stim ber om att vid behov få återkomma i denna del.

Stim ser det som viktigt att ingen rättighetshavare utan goda skäl beskärs möjligheter att driva sin sak i allmän domstol. Samtidigt så innebär en "dubbelreglering" med parallella civilrättsliga och offentlighetsrättsliga spår en risk för kostnadsdrivande effekter, något som bör undvikas.

10.10 Uppdraget att följa utvecklingen av bestämmelserna om licensiering och rapportering (avsnitt 14.13), Sekretess (14.14) och Forum (14.15)

Stim har ingen erinran mot förslaget.

Stockholm som ovan

Helena Woodcock
Chefsjurist

Om Stim

Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (Stim) är en upphovsrättsorganisation med fler än 77 000 anslutna musikskapare och musikförlag i Sverige och utlandet. Stim är en ekonomisk förening utan vinstintresse och representerar låtskrivare, kompositörer, textförfattare och musikförläggare. För deras räkning förvaltar Stim rättigheter till musik och text. Vårt uppdrag är att se till att musikskaparna får skäligt betalt för sitt arbete. Det gör vi genom att knyta ihop de som skriver musiken med de företag och organisationer som gör den tillgänglig för alla de som lyssnar. Genom sitt internationella nätverk hanterar Stim även rättigheter till den musikaliska världsrepertoaren. Omsättningen år 2014 uppgick till ca 1,7 miljarder kr.